

„Próbálom titkolni, csak nehéz”

R. Enikő története

Egy családi veszekedés során hirtelen felindulásból megölte az apját. Négy évet kapott, büntetését letöltötte, az anyjával és a lányával él – létminimum alatti jövedelemből. A Nyugdíj-folyósító Intézet csaknem kétfélmillió forintot követel tőle: az apja után járó özvegyi nyugdíjat.

Fotó: Svórelli Csábor

■ R. Enikő: Állandóan költöztünk a megélhetés miatt. Anya állandóan hajtott. Tanácsi lakás, öröklakás, egy fél ház, hogy mindig kicsit jobban éljünk. De nem csak emiatt költöztünk: azért is, hogy a múltunkat hátrahagyjuk. A veszekedések mindennaposak voltak, és olyankor mindenki hallott mindent. Az ordítást, a mocskos száját, az idegbetegséget. A nővérem és a bátyám hamar elköltözött, én meg kislánként egyedül maradtam. Köztük és köztem nagy volt a kor különbség, ők emlékeztek még ar-

ra, amikor nem erőszakoskodott részegen.

Magyar Narancs: Ütött is?

RE: Inkább lelki terror volt, és anyut érte a legtöbb támadás. Az emberben csak nő a feszültség, de éveken át lenyeli. Mikor látod, hogy az anyád napról napra küszködik a kórházban, több műszakban, amellet takarítani jár, és hétfévenként egy üzletben dolgozik, hogy legyen mit ennünk. Mindig hozott nekünk a kórházból háztartási kekszket meg teát. Ő meg nem evett. Egy idő után feltűnt, hogy soha

nem ül oda velünk. Kérdeztük: Anyu, te nem eszel? Mondta, hogy már evett, vagy hogy majd később fog. Aztán észreveszed, hogy soha nem eszik. Az apád meg mindent eliszik. Dugdosni kellett az aprópénzt, a fülbevalókat, a sminkeket, mert ami mozgítható volt, azt apu elvitte. Amikor Detti, a lányom megszületett, lehoztuk a régi gyerekruhákat a padlásról és kimostuk, azt is eladta. Nem felejttem el, amikor úgy tudtunk megvenni egy kis cérnasapkát anyuval, hogy fél kiló kenyérré maradt csak. Azt zacskós-

tul, blokkostul elloпта. Egyszer meg úgy szóltak a kocsmában, hogy belső zsebből árulja a pelenkát. Az egyik veszekedésnél anyu kizárta a lakásból, akkor felvette a kutyámat, és le akarta dobni a személtedobón. Én bent ordítottam. Nem is volt nekem más, mint az a kutya.

MN: Apád nem dolgozott?

RE: De. Hivatásos sofőr volt, sokszor oda is úgy ment, hogy előtte ivott. Volt cserbenhagyásos gázolása meg halálos balesete is, de világlátásban mindig mindent megúszott. Az idegenek felé a jó arcát mutatta, virágot vitt meg minden, mindenki meg volt győződve róla, milyen jó ember.

MN: Mit értesz lelki terror alatt?

RE: Amiket anyára mondott. Nagyon kemény dolgokat, egész éjjel, megállás nélkül. Az anyám vagy a nővérem sokszor egész éjszakán át befogták a fületem, hogy másnap egyáltalán el tudjak menni iskolába. Éjszaka dorbézolt, másnap meg aludt, ha meg hétvége volt, akkor lábujjhegyen jártunk, nehogy felébredjen, mert ha még volt benne alkohol, ugyanez ment vég nélkül. Patkány, féreg, az anyámat így szólította meg.

MN: Nehéz erről beszélni?

RE: Hát nem kellemes, izzad a tenyerem most is. Vizsgákon mindig megkérem, hadd tegyek egy papírt a kezem alá... Anyám nem egyszer és nem is kétszer lett öngyilkos száz meg százötven gyógyszerrel. Úgy rángattuk ki a fáskamrából, hogy eltörtük a kezét, a bordáját, átszúrta a gyomrát, ahogy próbáltuk kihúzni. A mentősök egy székre ültették, mert az apám nem kelt fel az ágyból, azt mondta, dögöljön meg ott, ahol van.

MN: Nem akart elválni?

RE: De, sokszor, csak akkor mindig jött a letérdelés, könyörgés, hogy megváltozik, a testvéreim meg, hogy: Anyu, ezt meg tudnád tenni az apuval?

MN: Van jó emléked is róla?

RE: Gyerekkoromban sokat mesélt nekem az őzikekről, a madárkákrol, ha fáj a hasam, mindig simogatta. De az utolsó évben már egy nap nem volt, hogy ne lett volna részeg. Anyu állandóan az éjszakában dolgozott, mi meg be voltunk zárva vele, a babával. Ez teljesen felőrli az embert. Amit az ember el akar, azt el is tudja felejtetni,

HÁROM ÉV, NÉGY ÉV

A peranyag szerint Enikő „két esetben kis erővel, két esetben legalább közepes erővel a sértett mellkasa irányába szúrt”. Apja halálát áthatoló mellkasi szúrt sérülés és tüdő szúrt sérülés következtében kialakult mellúri elvérzés okozta, a penge 3–6 centi mélyen hatolt a mellkasfalba. A boncolás megállapította, hogy a sértett „súlyos fokú alkoholos befolyásoltság állapotában volt”, illetve az agysorvadás, illetve máj- és hasnyálmirigy-elzsírosodás tüneteit. A megyei bíróság bűnösnek találta R. Enikőt erős felindulásban elkövetett emberölés bűntettében, és 3 év börtönre, valamint 3 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal a megjegyzéssel, hogy a vádlott a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Az ítélet kiszabásakor figyelembe vették, hogy a vádlott a cselekmény elkövetésekor félelmi indulati állapotban volt. Rögzítették azt is, hogy a vádlott korábban már kért rendőri segítséget, de elhárították azzal, hogy családi konfliktusokba nem avatkoznak bele. A megyei bíróság a bizonyítékok mérlegelése alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy a vádlottnak az emberi élet kioltására irányuló „esetlegesen szándéka erkölcsileg bizonyos fokig menthető és méltányolható okból származott”.

A Legfelsőbb Bíróság az ítéletet 4 év – igaz, börtön helyett – fogházra módosította, mivel az erős felindulás minősítését és a jogos védelmet nem látta indokoltnak. A bíróság álláspontja szerint nem volt közvetlen fenyegető veszély, és a vádlottnak „lehetősége lett volna a kitérésre”.

TÖBBSZÖRÖS BÜNTETÉS

A törvény kimondja, hogy aki egy nyugellátásra jogosult személy egészségkárosodásáért, megrokkanasáért vagy haláláért felelős, köteles az emiatt nyújtott nyugellátást megtéríteni. Vagyis ha valakinek egészségkárosodását vagy halálát okozza – például gondatlanságból, balesetben vagy bűncselekménnyel –, anyagilag gondoskodnia kell róla vagy az utána maradt házasrásról, gyermekekről.

A törvény R. Enikőre is vonatkozik: havonta át kellene utalnia édesanyja özvegyi nyugdíját, amire gyilkosságban elhunyt férje után vált jogosulttá. A juttatás alanyi jogon jár, a családnak szüksége is van rá a létfenntartáshoz. A Nyugdíjfolyósító Intézet legutóbbi egyenlegközlő levele 1 788 344 Ft összegű tartozást jelez, amiből több mint négyszáz-ezer forintot tesznek ki a késedelmi pótlékok és kamatok. Ha Enikő nem fizet, bírósági végrehajtásra kerül sor. Márpedig képtelen fizetni: összes bevétele 55 700 forint, harminckétezerért dolgozik négyórás munkában, emellé jön a családi pótlék és a gyerektartás. A nyugdíjfolyósító méltányosságból mérsékelhetné vagy elengedhetné a tartozást abban az esetben, ha „annak megfizetése a fizetésre kötelezett magánszemély és a vele együtt élő közeli hozzátartozók megélhetését súlyosan veszélyezteti”, ám Enikő kérelmét öt évvel ezelőtt elutasították. Részletfizetési kedvezményt ugyan adtak, de Enikő a havi 15 ezer forintot sem tudja fizetni.

Enikő ügyét a szabadultakkal foglalkozó Váltó-sáv Alapítvány próbálja felkarolni, bár eddig nem jártak sikerrel. Csáki Anikó, a szervezet munkatársa szerint ez a rendelkezés nemcsak az elkövetőt, hanem a vele egy háztatásban élő családtagokat is sújtja. „Még tiszta erkölcsi bizonyítvánnyal, magas iskolai végzettséggel és előítéletek nélkül is sokszor nehézkes az elhelyezkedés, hát még egy büntetés-végrehajtási intézetből szabadult ember számára. Ebben a helyzetben várjuk el tőle azt, hogy ne csak családjára keressen, de a milliós tételt is kifizesse. Mi úgy érezzük, Enikő nemcsak bűnös, hanem áldozat is – ha úgy vesszük, szülei és a társadalom tehetetlenségének áldozata. Hosszú volt az út a bűncselekményig, ám közben nem kapott segítséget, ahogyan a történetek feldolgozásához sem. Mindezt többszörös büntetésnek tartjuk.”

és én már nem akarok erre gondolni. Arra se, hogy mit csináltam, arra se, hogy miért kellett ennek így történnie. Talán ha nem leszek terhes ilyen fiatalon, ha elmegyek otthonról, és tovább tanulok. De akkor meg mi lett volna anyuval? Nem tudom, lett volna-e kintartása egy váláshoz, meg hova ment volna. Ebben a családban meg volt írva a tragédia vagy így, vagy úgy. Engem mint harmadik gyereket már egyáltalán nem kellett volna bevállalni. Erre mondják, hogy mindenkinek meg kell születni valamiért, de talán mégis jobb lett volna, ha én már nem születek meg, és akkor talán az ő életük is másképp alakul.

MN: Mikor született a lányod?

RE: Még nem voltam tizenhét, amikor megtudtam, hogy terhes vagyok. Otthon nem mertem megmondani. Nem látszott, mert hat hónapos koromig csak egyetlen kilót híztam. 23 hetesen voltam először orvosnál, anyu emiatt haragudott a legjobban. A szülés miatt félbe kellett hagynom a gimnáziumot, csak most fogom befejezni. De nem baj, mert a lányom a legjobb dolog az életemben, más jó velem nem nagyon történt. Nagyon büszke vagyok rá, és örülök, hogy neki már nem abban kellett felnőnie.

MN: Bánod, ami történt?

RE: Én borzasztóan sajnálom, mert senkinek nincs joga eldönteni még egy légyről sem, hogy meddig éljen, nemhogy egy másik emberrel. Még azt se mondhatom, hogy ha több segítséget kaptunk volna, akkor ez nem történt volna meg, mert aki nem akarja, azon nem lehet segíteni. De neki nem így kellett volna meghalnia, nem a gyereke által. Visszagondolva neki sem volt könnyű gyerekkora. Tizenegyen voltak testvérek, volt egyetlen pár cipőjük. Már tizennyévesen a bányában dolgozott. Egyszer robbantás volt, és fejbe vágta egy bányakő. Egész életében azt hitte, hogy platinával van kitoldva a feje, a boncolásnál derült ki, hogy egy darab műanyag volt ott. Az édesanyám sem jó családban nőtt föl. Egyke gyerek volt, halálra verte az apja, és az anyja nem segített. A rokonai vitték el a gyámügyre, amikor már többszörösen eltörték a csontjai. Nagyon szeretett volna elkerülni otthonról, és az apu volt az első komolyabb ud-

varlója. Mindig azt mondta, a gyerekei nem úgy fognak felnőni, ahogyan ő. És tényleg jó anya volt, minden este bejött, betakart, mindig ott volt mellettünk, még a szülőiken is mindig, mindegy, hogy mennyit dolgozott. És apu is nagyon jóképű volt, szép pár voltak. Két év volt köztük, de a végére, mikor már árultuk a házat, volt, hogy anyu azt mondta róla, hogy az apósa. Simán elhitték, mert az a két év húsznak tűnt köztük.

MN: Mire emlékszel abból a nappól?

RE: Dolgozni voltunk az anyuval, egyszerre végeztünk. A hó miatt alig tudtunk bemenni a kapun. A bejárati ajtót nem tudtuk kinyitni, mert ott feküdt előtte részegen. Valamennyit takarítottunk, és elmentem szunyókálni a kislányommal, Dettivel. Az ordításra ébredtem, és utána már csak megindult az egész. Veszekedés, anyu megütötte, apu valamit hozzávágott. Aztán megtörtént. Utoljára talán lepatkányozta vagy leférgelte anyut. Mondtam, hogy ne mondd az anyámra, hogy patkány. És olyan gúnyosan válaszolta, hogy jó, akkor nem patkány, akkor egér. Volt ott egy kés...

MN: Hány szúrás volt?

RE: Három, azt hiszem. A mellkasán. Egy felületi, és egy vagy két-tő halálos, bár amikor kijöttek a mentők, még élt. Utólag nehéz elhinni, hogy képes voltam rá, és akik ismernek, azok sem tudják elképzelni. Mielőtt szabadultam, félrehívt az egyik nevelő, hogy – most már úgyis mindegy – bevallhatom, hogy az anyám volt. Hát igen, hihetetlen, mert egy legyet sem tudnék agyoncsapni. Rengeg állapot befogadtam, nem voltam soha egy erőszakos ember, különben, gondolom, a gyerekeimet sem kaptam volna vissza. Sokan kérdezték, hogy ha tizenkilenc évig kibírtam, akkor miért nem tudtam nyelni egyet aznap is. Csak aki ebben él, az tudja, milyen az, állandóan nyelni. Én is voltam gyerek, nekem is voltak álmaim, én is rajongtam az anyáért, engem sem védett meg senki.

MN: Milyen ítéletet kaptál?

RE: Négy év fogház. Első fokon volt az erős felindulás, másodfokon súlyosbítottak emberölés alap- esetére. (Az ítéletről bővebben lásd

Minőségi Újságírásért Alapítvány
Alapítva: 1997

A Minőségi Újságírásért-díjat
a 2011 márciusában megjelent
cikkek közül válogatva a zsűri

Élő Anitának,
a Heti Válasz munkatársának
A nagy rokkantbiznisz
(Heti Válasz, március 31.)

és

Kempf Zitának,
a Magyar Narancs munkatársának,
a „Vállalkozó leszek”
(Magyar Narancs, március 3.)
című írásaikért ítélte oda.

A díj 2011. évi működését támogatják.

RICHTER GEDEON

vodafone

www.minosegiujsgiras.hu

Három év, négy év *című keretes írásunkat.*) Talán ha nincs ott az a kés. Akkor egy hét múlva vagy soha nem történik meg. Nem tudom. Én nem ölni akartam, csak az a tehetetlen düh, hogy legyen ennek vége. Rögtön utána megijedtem, hogy úristen, mit csináltam. Próbálnál segíteni, tenni valamit, és az a legrosszabb, hogy már nem tudsz mit tenni. Nem tudtam sírni, semmi. Amire emlékszem, és erre biztosan emlékszem, hogy hanyatt feküdt, a mentős fogta a nyakát, és én ordítottam, hogy ne hagyja meghalni. A jegyzőkönyvben az volt, hogy már halott volt, mikor kijöttek, de én százszázalékosan tudom, hogy nem volt az. Nem lényeges, mert azt mondták, hogy ha egy kórházban történik, és rögtön felrakják a műtőasztalra, akkor se tudták volna megmenteni. De nekem fontos, mert így láttam utoljára. És az beleég az ember agyába.

MN: Hogy viselted a börtönt?

RE: Visszanézve nem tűnik nehéznek, benne lenni az volt. Emlékszem, amikor 32 hónap volt hátra, azt gondoltam, hogy pont annyi, mint egy pakli kártya. Vastag. Ha szétteríted, nem számolod, csak ránézel, nagyon sok. Aztán a felétől jobb lett, mikor tudtam, hogy már kifelé megyek belőle.

MN: Azóta eltelt tíz év. Milyen az élet most?

RE: Hárman élünk együtt, anyu, Detti és én. Visszafogottan élünk, tévét nézünk, nyolckor lefekszünk.

MN: Mit tud ebből az egészből a lányod?

RE: Először azt mondtuk, hogy beteg vagyok, azért nem mehetek haza. De a gyámügyön azt mondták anyunak, hogy nem szabad hazudni a gyereknek, el kell mondani, hol vagyok, mert különben elmondják ők. Végül egy hónappal azelőtt, hogy kiengedtek, megtudta.

MN: Beszéltek róla azóta?

RE: Nem akar. Azt mondja, már elmúlt. De biztos megsínylette. Négyévesen ott kellett hagynom, az iskolát is nélkülem kezdte. Ha megnő, majd itt fogok állni egymagam a világban.

MN: Nem akarsz társat, családot?

RE: Valamikor szerettem volna. De hogyan keresel így társat? Ezt nem tudod jókor elmondani. Ha ezzel nyitysz, elmenekül az illető.

Ha később mondod el, azt mondja, titkolóztál, és nem hagytad valasztani.

MN: Most hol dolgozol?

RE: Egy hivatalban, négy órában. Harminckétezeret keresek, és még ott a tizenháromezer-hétszáz családi pótlék meg a tízezer gyerek-tartás. A semminél még mindig több. Csak anyukám sokat görcsöl a számlákon, és rossz érzés, hogy nem tudok többet hazaadni. Talán mi ketten tudunk egymásról a leg-többet. Még mindig szeretek mellette lenni, ami furcsa ilyen korban, de valahogy biztonságot ad. Mostanában sokat gondolok rá, hogy ha ő elmúlik, mi lesz velem.

MN: Nem hibáztat azért, ami történt?

RE: Nem. Azóta sokszor álmódott vele. Durvát – mintha magával akarná vinni. Én csak kétszer-háromszor, és csak annyit, hogy ott van. De nagyon sokszor eszembe jut, hogy az ember nem tudhatja, kit hord a szíve alatt. Hogy mi lesz a gyerekéből. Biztos apám sem gondolta volna, hogy a gyereke fogja egyszer... Sokszor mondta, hogy teher neki az élet, de ki tudja, hogy ki milyen sorsot érdemel? És hogy hol döntenek az el.

MN: Miért nem akard kifizetni, amit a nyugdíjfolyósító követel?
(Lásd *Többszörös büntetés című keretes írásunkat.*)

RE: Nem tudnám. De ha tudnám, akkor se fizetném ki, mert úgy érzem, hogy én már letöltöttem a büntetésemet. Ennek meg sose lesz vége, addig kéne fizetni, amíg az anyu él. A saját anyám halálát várjam? Ó már inkább lemondana erről a pénzről, de azt sem lehet, mert alanyi jogon jár. De hát nem ő él jól belőle, hanem minket tart el. Attól félek, hogy letiltják a fizetésemből, és ebben a kicsi városban, aki eddig nem tudta, most már az is tudni fogja, hogy mi történt. Márpedig eddig, ha megtudták, mindig kirúgtak. Azóta meg próbálok titkolni, csak nehéz. Egy helyen tudtam csak megmaradni, egy gyárban, szalagmunkán. Az volt a trükköm, hogy ahányszor a HR-es firtatni kezdte az erkölcsit, mindig elmentem táppénzre, és mire visszajöttem, egy időre megfedkezett róla. Így sikerült kibekelnem öt évet.

Kempf Zita